

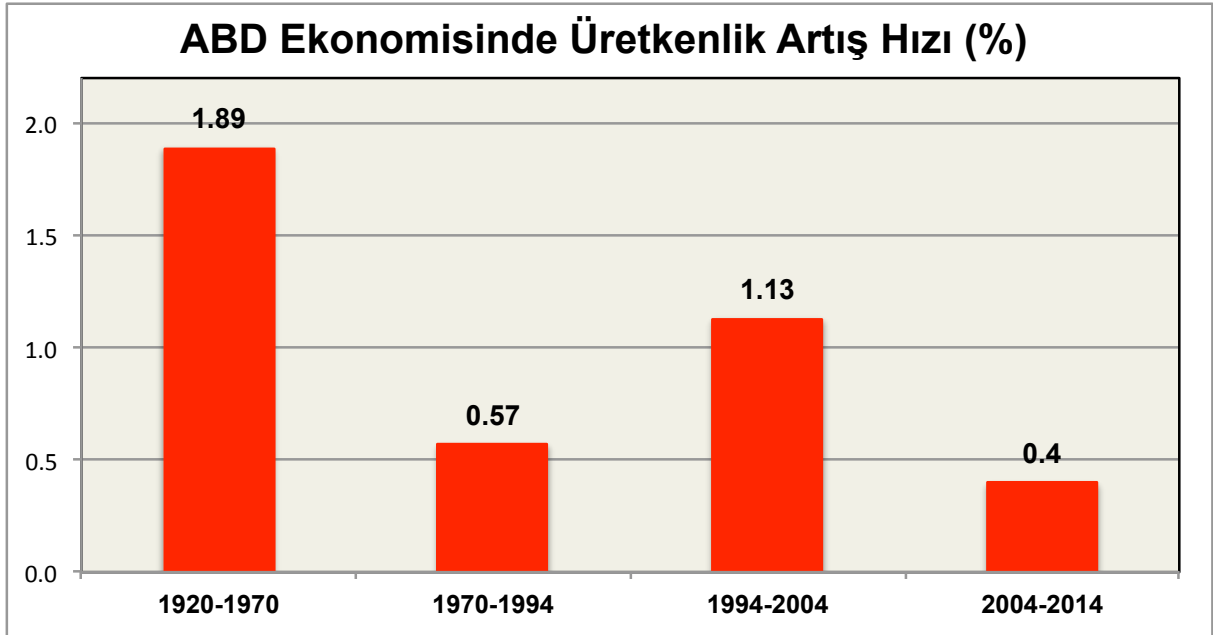
EKONOMİ POLİTİK

ABD Ekonomisinde Üretkenlik Yavaşlarken

Erinç Yeldan, 28 Eylül 2016

Küresel kapitalizmin *büyük durgunluğu* sekizinci yılına girdi. Gerek merkezde yer alan ABD ve Avrupa ekonomileri, gerekse Çin ve diğer Asya ekonomilerinde büyüme oranları ve üretkenlik kazanımlarında gözlenen uzun dönemli durağanlık, küresel krizin de ana nedeni olarak değerlendirilmekte.

Veriler, özellikle Amerikan ekonomisinde üretkenlik kazanımlarının neredeyse durma noktasına geldiğini vurgulamakta. Northwestern Üniversitesi'nden **Robert Gordon** tarafından sunulan veriler kapitalizmin merkez ekonomisindeki "üretim yorgunluğunu" apaçık belgeliyor. (*) Gordon'un verilerine göre son on yılda Amerikan ekonomisinde üretkenlik artışı, bir önceki on yıl ile karşılaştırıldığında sadece üçte bir oranında gerçekleşmiş. Yüzyılın ilk yarısına görece ise büyük bir gerileme söz konusu. Aşağıdaki grafik bu verileri sergilemekte.

Kaynak: Gordon, 2016, sf. 575.

Bu gözlem ilk bakışta şaşırtıcı gibi duruyor. Zira internet çağının olası kıldığı facebook, Tweet ve benzeri sosyal medya ve Google benzeri iletişim devrimleri bilgiye ulaşım ve paylaşımında büyük atılımlar sağlamış, finans ve bankacılık faaliyetlerindeki hızlı devinim ise krediye erişim olanaklarını olağanüstü yükseltmiş idi. İletişim ve finans sektörlerindeki bu hızlı atılımlar varken, ülkelerin üretkenlik performanslarının gerilemiş olması acaba bir gözlem hatası mıdır?

Robert Gordon bu soruya olumsuz yanıt veriyor. Gordon'un savlarına göre 1990 sonrasında iletişim ve bilgiye erişim alanlarında elde edilen büyük sıçramalar, üretim faaliyetleri içerisinde aslında çok küçük bir etkiye sahip ve 20. yüzyılın başındaki su buharının sanayiye uyarlanması, montaj hattının gelişimine dayalı Fordist üretim biçiminin gelişimi ve petrol kimya, demir çelik ve otomotiv sektörlerindeki atılımlarla karşılaştırıldığında ekonomik büyümenin kaynaklarını ivmelendirmede görece yetersiz kalmakta.

Diğer yandan Amerikan ekonomisine ait bir dizi göstere büyümenin kaynaklarının nasıl da gerilediğini belgeliyor. Örneğin, ABD'de sermaye birikiminin ana bileşeni olan sabit sermaye yatırımlarının mevcut sermaye stoğuna oranı 2013'te neredeyse yüzde 1'in altına gerilemiş durumda görünüyor. Oysa bu oranın 1950-2007 ortalaması yüzde 3.2 idi. Sabit sermayeye aktarılacak fonların kapitalizmin kumarhane masalarında finansal spekülasyonu özendirilen faaliyetlerde çar çur edilmesi bu olgunun ana nedenlerinin başında geliyor kuşkusuz.

1970 sonrasında tüm kapitalist merkezlerde gözlenen gelir dağılımındaki çarpıklık, sosyal dışlanma ve gerileyen eğitim ve sağlık hizmetleri nihai olarak emek üretkenliğindeki kayıpların da temel açıklayıcısı olarak nitelendiriliyor. ABD'de 1970'ten bu yana en zengin yüzde 10 kesimin geliri yıllık ortalama yüzde 1.4 artış gösterirken, nüfusun geri kalan yüzde 90'ının gelirlerinin yılda ortalama yüzde 0.2 *azaldığı* rapor edilmekte. Emeğin ücret ve sosyal haklarının geriletilmesi, bir yandan sendikalaşma oranının 1970'lerde yüzde 27 iken, 2011 itibarıyla yüzde 13'e düşürülmesi ve güvencesiz istihdam biçimlerinin öncelikle kadın ve göçmen emeğinin acımasızca sömürülmesiyle birlikte *Amerikan rüyasının* da son bulunduğunu belgeliyor.

Ticarileşen bir mal olarak eğitim ve sağlık hizmetlerinin gerek toplumsal kapsam, gerekse de genel kalitesindeki gerileme, gelir dağılımındaki artan çarpıklık ve bunun getirdiği toplumsal şiddet ve sosyal dışlanma Amerikan kapitalizminin önündeki en önemli yapısal sorunlar olarak boy göstermekte. Bu sorunlara bir de nüfusun yaşlanması, çevre ve hava kirliliğinin yarattığı ekolojik tehditler de eklenince *büyük durgunluk* diye adlandırılan reel üretim krizi hiç de şaşırtıcı gelmiyor.

Kapitalizmin merkez ekonomilerinde bu gelişmeler yaşanırken Türkiye'nin üretkenlik (ve dolayısıyla büyümenin niteliği) karnesi ne durumda? Bu konuyu önümüzdeki haftaki yazımda izlemek arzusundayım.

(*) David Gordon (2016) *The Rise and Fall of American Growth*, Princeton Üniversitesi Yay.